

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 5 września 2019 r.*

Odwołanie – Skarga o odszkodowanie i zadośćuczynienie – Artykuł 340 akapit drugi TFUE – Przewlekłość postępowania w sprawie toczącej się przed Sądem Unii Europejskiej – Naprawienie szkody, jaką miała ponieść wnosząca odwołanie – Niezastosowanie pojęcia „jednego przedsiębiorstwa” – Szkody majątkowe – Koszty gwarancji bankowej – Związek przyczynowy – Utracone korzyści – Szkoda niemajątkowa – Odpowiedzialność Unii Europejskiej za szkody spowodowane naruszeniem prawa Unii wynikającym z orzeczenia Sądu – Stwierdzenie braku odpowiedzialności

W sprawach połączonych C-447/17 P i C-479/17 P

mających za przedmiot dwa odwołania w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione, odpowiednio, w dniach 25 lipca i 8 sierpnia 2017 r.,

Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, reprezentowany początkowo przez J. Inghelrama i K. Sawyer, następnie przez J. Inghelrama, działających w charakterze pełnomocników,

wnosząca odwołanie,

w której pozostałymi uczestnikami postępowania są:

Guardian Europe Sàrl, z siedzibą w Bertrange (Luksemburg), reprezentowana przez C. O'Daly'ego, solicitor, i F. Louisa, avocat

strona skarżąca w pierwszej instancji,

Unia Europejska, reprezentowana przez Komisję Europejską, reprezentowaną przez N. Khana, A. Dawesa i C. Urracé Caviedesa, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana w pierwszej instancji (C-447/17 P),

oraz

Guardian Europe Sàrl, z siedzibą w Bertrange, reprezentowana przez C. O'Daly'ego, solicitor, i adwokata F. Louisa, avocat

wnosząca odwołanie,

w której pozostałymi uczestnikami postępowania są:

* Język postępowania: angielski.

Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, reprezentowany początkowo przez J. Inghelrama i K. Sawyer, następnie przez J. Inghelrama, działających w charakterze pełnomocników,

Unia Europejska, reprezentowana przez Komisję Europejską, reprezentowaną przez N. Khana, A. Dawesa i C. Urracę Caviiedesa, działających w charakterze pełnomocników,

strony pozwane w pierwszej instancji (C 479/17 P),

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta (sprawozdawca), wiceprezes Trybunału, pełniąca obowiązki prezesa pierwszej izby, J.C. Bonichot, E. Regan, C.G. Fernlund i S. Rodin, sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 16 maja 2019 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 W niniejszych odwołaniach, po pierwsze, Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (C-447/17 P), oraz, po drugie, Guardian Europe Sàrl (C-479/17 P) żądają częściowego uchylenia wyroku Sądu Unii Europejskiej z dnia 7 czerwca 2017 r., Guardian Europe/Unia Europejska (T-673/15, zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”, EU:T:2017:377), w którym Sąd, po pierwsze, zasądził od Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zapłatę na rzecz spółki Guardian Europe odszkodowania w wysokości 654 523,43 EUR za szkodę majątkową, jaką owa spółka poniosła z powodu naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 27 września 2012 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494) (zwanej dalej „sprawą T-82/08”), a po drugie, oddalił skargę w pozostałym zakresie.

Ramy prawne

Statut Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

- 2 Artykuł 56 Statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przewiduje:

„Odwołanie może zostać wniesione do Trybunału Sprawiedliwości w terminie dwóch miesięcy od zawiadomienia o orzeczeniu, od którego wnoszone jest odwołanie, od orzeczeń Sądu kończących postępowanie w sprawie i orzeczeń tego Sądu rozstrzygających kwestie merytoryczne jedynie w części lub rozstrzygających kwestię proceduralną dotyczącą zarzutu braku kompetencji lub niedopuszczalności.

Odwołanie takie może zostać wniesione przez każdą stronę, której żądania nie zostały uwzględnione w całości lub w części [...]”.

Regulamin postępowania przed Trybunałem

3 Zgodnie z art. 174 regulaminu postępowania przed Trybunałem „[ż]ądania odpowiedzi na odwołanie mają na celu uwzględnienie lub oddalenie, w całości lub w części, odwołania”.

4 Artykuł 176 tego regulaminu stanowi:

„§ 1. Strony określone w art. 172 niniejszego regulaminu mogą wnieść odwołanie wzajemne w terminie przewidzianym na złożenie odpowiedzi na odwołanie.

§ 2. Odwołanie wzajemne sporządza się w odrębnym od odpowiedzi na odwołanie piśmie”.

5 Artykuł 178 wspomnianego rozporządzenia głosi:

„§ 1. Żądania odwołania wzajemnego mają na celu uchylenie, w całości lub w części, orzeczenia Sądu.

§ 2. Mogą one również mieć na celu uchylenie rozstrzygnięcia, wyraźnego lub dorozumianego, w przedmiocie dopuszczalności skargi do Sądu.

[...]”.

Okoliczności powstania sporu

6 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 12 lutego 2008 r. Guardian Industries Corp. i Guardian Europe wniosły skargę na decyzję Komisji z dnia 28 listopada 2007 r. C(2007) 5791 wersja ostateczna dotyczącą postępowania na podstawie art. [101 TFUE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/39165 – Szkło płaskie) (zwaną dalej „sporną decyzją”). W swojej skardze spółki te zażądały w istocie, by Sąd stwierdził nieważność tej decyzji w części, w jakiej ich dotyczyła, i obniżył kwotę grzywny, która została na nie nałożona na mocy tej decyzji.

7 Wyrokiem z dnia 27 września 2012 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494), Sąd oddalił tę skargę.

8 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 10 grudnia 2012 r. Guardian Industries i Guardian Europe wniosły odwołanie od wyroku z dnia 27 września 2012 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494).

9 Wyrokiem z dnia 12 listopada 2014 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (C-580/12 P, EU:C:2014:2363), Trybunał, po pierwsze, uchylił wyrok z dnia 27 września 2012 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494), w zakresie, w jakim na mocy tego wyroku oddalono zarzut dotyczący naruszenia zasady niedyskryminacji przy obliczaniu kwoty grzywny nałożonej solidarnie na Guardian Industries i Guardian Europe oraz obciążono je kosztami postępowania. Po drugie, Trybunał stwierdził nieważność art. 2 spornej decyzji w zakresie, w jakim określono w nim wysokość grzywny nałożonej solidarnie na Guardian Industries i Guardian Europe na kwotę 148 000 000 EUR. Po trzecie, Trybunał ustalił kwotę grzywny nałożonej solidarnie na Guardian Industries i Guardian Europe za naruszenie stwierdzone w art. 1 zaskarżonej decyzji na 103 600 000 EUR. Po czwarte, Trybunał oddalił odwołanie w pozostałym zakresie. Po piąte, Trybunał orzekł o kosztach postępowania.

Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

- 10 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 19 listopada 2015 r. Guardian Europe wniosła opartą na art. 268 TFUE i art. 340 akapit drugi TFUE skargę przeciwko Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Komisję Europejską i Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zmierzającą do naprawienia szkody, jaką spółka ta miała ponieść ze względu, po pierwsze, na przewlekłość postępowania przed Sądem w sprawie T-82/08, a po drugie, ze względu na naruszenie zasady równego traktowania, którego dopuszczono się w spornej decyzji oraz w wyroku z dnia 27 września 2012 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494).
- 11 W zaskarżonym wyroku Sąd orzekł, co następuje:
- „1) Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jest zobowiązana do zapłaty odszkodowania w wysokości 654 523,43 EUR na rzecz spółki Guardian Europe [...] z tytułu szkody majątkowej poniesionej przez tę spółkę w wyniku naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w [sprawie T-82/08]. Odszkodowanie to zostanie zrewaloryzowane poprzez doliczenie odsetek wyrównawczych liczonych od dnia 27 lipca 2010 r. do dnia ogłoszenia niniejszego wyroku, według stopy rocznej inflacji ustalonej przez Eurostat (urząd statystyczny Unii Europejskiej) dla państwa członkowskiego, w którym spółka ta ma swoją siedzibę.
 - 2) Kwota odszkodowania, o którym mowa w pkt 1 powyżej, zostanie powiększona o odsetki za zwłokę, liczone od dnia ogłoszenia niniejszego wyroku do dnia całkowitej zapłaty, według stopy procentowej stosowanej przez Europejski Bank Centralny (EBC) do jego głównych operacji refinansowania, powiększonej o dwa punkty procentowe.
 - 3) W pozostałym zakresie skarga zostaje oddalona.
 - 4) Guardian Europe pokryje koszty poniesione przez Unię – reprezentowaną przez Komisję Europejską.
 - 5) Guardian Europe z jednej strony i Unia – reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej z drugiej strony pokryją każda własne koszty”.

Żądania stron

- 12 W odwołaniu w sprawie C-447/17 P Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wnosi do Trybunału o:
- uchylenie pkt 1 sentencji zaskarżonego wyroku;
 - oddalenie jako bezpodstawnego żądania Guardian Europe, sformułowanego w pierwszej instancji, zmierzającego do uzyskania odszkodowania w kwocie 936 000 EUR, stanowiącej koszt gwarancji bankowej, tytułem naprawienia szkody, jaką spółka ta miała ponieść wskutek naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08, albo, tytułem żądania ewentualnego, obniżenie wysokości tego odszkodowania do kwoty 299 251,64 EUR powiększonej o odsetki wyrównawcze naliczone z uwzględnieniem faktu, że na ową kwotę składają się sumy o różnych terminach wymagalności; oraz
 - obciążenie Guardian Europe kosztami postępowania.

- 13 Guardian Europe wnosi do Trybunału o:
- oddalenie odwołania oraz
 - obciążenie wnoszącej odwołanie kosztami postępowania.
- 14 Unia Europejska, reprezentowana przez Komisję, wnosi do Trybunału o:
- uwzględnienie odwołania w całości oraz
 - obciążenie Guardian Europe kosztami postępowania.
- 15 W odwołaniu w sprawie C-479/17 P Guardian Europe wnosi do Trybunału o:
- uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim w pkt 3 sentencji częściowo oddalił on żądanie odszkodowawcze podniesione na podstawie art. 268 TFUE i art. 340 akapit drugi TFUE;
 - zobowiązanie Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, do naprawienia szkody, jaką Guardian Europe poniosła w związku z naruszeniem przez Sąd wymogów związanych z poszanowaniem rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia, poprzez zasądzenie na jej rzecz następujących kwot wraz z, po pierwsze, odsetkami wyrównawczymi naliczanymi od dnia 27 lipca 2010 r. do dnia wydania wyroku w sprawie niniejszego odwołania według rocznej stopy inflacji ustalonej przez Eurostat dla państwa członkowskiego, w którym ma siedzibę Guardian Europe, oraz, po drugie, odsetkami za zwłokę naliczonymi na podstawie stopy ustalonej przez EBC dla głównych operacji refinansowania, powiększonej o dwa punkty procentowe:
 - 1 388 000 EUR tytułem kosztów alternatywnych lub utraconych korzyści;
 - 143 675,78 EUR tytułem kosztów gwarancji bankowej;
 - kwoty wyrażonej jako stosowny odsetek grzywny nałożonej na Guardian Europe w spornej decyzji tytułem zadośćuczynienia za krzywdę;
 - zobowiązanie Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Komisję i przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, do naprawienia szkody, jaką Guardian Europe poniosła w związku z naruszeniem przez Komisję i przez Sąd zasady równego traktowania, poprzez zasądzenie na jej rzecz następujących kwot, wraz z, po pierwsze, odsetkami wyrównawczymi naliczanymi od dnia 19 listopada 2010 r. do dnia wydania wyroku w sprawie niniejszego odwołania według rocznej stopy inflacji ustalonej przez Eurostat dla państwa członkowskiego, w którym ma siedzibę Guardian Europe, oraz po drugie, odsetkami za zwłokę naliczonymi na podstawie stopy ustalonej przez EBC dla głównych operacji refinansowania, powiększonej o dwa punkty procentowe:
 - 7 712 000 EUR tytułem kosztów alternatywnych lub utraconych korzyści;
 - kwoty wyrażonej jako stosowny odsetek grzywny nałożonej na Guardian Europe w spornej decyzji tytułem zadośćuczynienia za krzywdę;
 - tytułem żądania ewentualnego – przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania; oraz
 - obciążenie Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Komisję i przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, kosztami postępowania.

- 16 Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wnosi do Trybunału o:
- oddalenie odwołania oraz
 - obciążenie spółki Guardian Europe kosztami postępowania.
- 17 Unia Europejska, reprezentowana przez Komisję, wnosi do Trybunału o:
- oddalenie odwołania w zakresie, w jakim jest ono skierowane przeciwko Komisji, oraz
 - obciążenie Guardian Europe własnymi kosztami oraz kosztami Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Komisję.
- 18 W odwołaniu wzajemnym w sprawie C-479/17 P Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wnosi do Trybunału o:
- stwierdzenie nieważności rozstrzygnięcia o oddaleniu zarzutu niedopuszczalności żądania naprawienia szkody w postaci utraconych korzyści;
 - stwierdzenie niedopuszczalności wniosku Guardian Europe o naprawienie szkody w postaci utraconych korzyści; oraz
 - obciążenie spółki Guardian Europe kosztami postępowania.
- 19 Guardian Europe wnosi do Trybunału o:
- oddalenie odwołania wzajemnego oraz
 - obciążenie Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, kosztami postępowania.
- 20 Decyzją wiceprezes Trybunału, pełniącej obowiązki prezesa pierwszej izby, z dnia 3 czerwca 2019 r. sprawy C-447/17 P i C-479/17 P zostały połączone do celów wydania wyroku.

W przedmiocie odwołania w sprawie C-447/17 P

- 21 W odwołaniu w sprawie C-447/17 P Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, podniosła cztery zarzuty. Jednakże pismem z dnia 7 stycznia 2019 r. cofnęła ona zarzuty odwołania pierwszy, trzeci i czwarty.

Argumentacja stron

- 22 Na poparcie drugiego i, po częściowym cofnięciu skargi, jedyne zarzutu podniesionego na poparcie odwołania Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wnosząca odwołanie w sprawie C-447/17 P, podnosi, że uznając, w pkt 161 zaskarżonego wyroku, że istnieje wystarczająco bezpośredni związek przyczynowy pomiędzy naruszeniem rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08 a szkodą poniesioną przez Guardian Europe w wyniku poniesienia kosztów gwarancji bankowej w okresie, który odpowiada przekroczeniu tego terminu, Sąd naruszył prawo przy wykładni pojęcia „związku przyczynowego”.

- 23 W szczególności, wnosząca odwołanie w sprawie C-447/17 P uważa, że Sąd wyszedł z błędnego założenia, iż decyzja o ustanowieniu gwarancji bankowej jest podejmowana wyłącznie w jednym określonym momencie, mianowicie w momencie podjęcia „pierwotnej decyzji” o ustanowieniu tej gwarancji. Skoro jednak obowiązek zapłaty grzywny istniał przez cały czas trwania postępowania przed sądami Unii, Guardian Europe miała możliwość zapłacenia grzywny i wykonania w ten sposób spoczywającego na niej w tym zakresie obowiązku. Zważywszy, że spółka ta w każdej chwili mogła zapłacić grzywnę, jej samodzielna decyzja o zastąpieniu tej zapłaty gwarancją bankową jest decyzją o charakterze ciągłym, podtrzymywaną przez nią przez cały czas trwania postępowania. W konsekwencji ostateczną przyczyną poniesienia kosztów gwarancji bankowej nie jest naruszenie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia, lecz jej samodzielna decyzja o niezapłaceniu grzywny w całości i o zastąpieniu tej zapłaty gwarancją bankową.
- 24 Taka interpretacja znajduje ponadto potwierdzenie w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy. Jak wynika bowiem z pkt 156 zaskarżonego wyroku, Guardian Europe rozwiązała umowę gwarancji bankowej w dniu 2 sierpnia 2013 r., w dniu, który nie miał żadnego związku z postępowaniem toczącym się przed sądami Unii, tj. 10 miesięcy po ogłoszeniu wyroku z dnia 27 września 2012 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494), i 16 miesięcy przed ogłoszeniem wyroku z dnia 12 listopada 2014 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (C-580/12 P, EU:C:2014:2363).
- 25 Unia Europejska, reprezentowana przez Komisję, podziela argumenty podniesione przez wnoszącą odwołanie w sprawie C-447/17 P.
- 26 Guardian Europe, druga strona w postępowaniu odwoławczym w sprawie C-447/17 P, podnosi, że opóźnienie Sądu w niniejszej sprawie było jedynym powodem, dla którego musiała ponieść dodatkowe koszty gwarancji bankowej – zatem nie jej należy przypisywać odpowiedzialność w tym względzie. W tym kontekście Guardian Europe podkreśla, że postanawiając przedstawić gwarancję bankową Komisji, nie tylko nie naruszyła żadnej normy prawnej, ale też jej decyzja była całkowicie zgodna z prawem. W konsekwencji, gdyby Trybunał miał uznać, że legalna decyzja o ustanowieniu gwarancji bankowej wiąże się z „odpowiedzialnością” spółki Guardian Europe, skarga o naruszenie praw chronionych w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”) byłaby pozbawiona wszelkiej skuteczności w sytuacji, gdy przedsiębiorstwo postanowiło pokryć część nałożonej na nią grzywny taką gwarancją.
- 27 Guardian Europe podnosi, że istnieje rozróżnienie pomiędzy, z jednej strony, kosztami gwarancji bankowej poniesionych w rozsądnym terminie na wydanie orzeczenia, które, stosownie do orzecznictwa wynikającego w szczególności z wyroku z dnia 21 kwietnia 2005 r., Holcim (Deutschland)/Komisja (T-28/03, EU:T:2005:139), a także z postanowienia z dnia 12 grudnia 2007 r., Atlantic Container Line i in./Komisja (T-113/04, niepublikowanego, EU:T:2007:377), nie podlegają zwrotowi, a z drugiej strony kosztami gwarancji bankowej poniesionych po tym terminie.
- 28 W tym względzie, opierając się na pkt 62 wyroku z dnia 21 kwietnia 2005 r., Holcim (Deutschland)/Komisja (T-28/03, EU:T:2005:139), Guardian Europe podkreśla, że jeden z głównych powodów, dla których sądy Unii Europejskiej orzekły, że w razie stwierdzenia nieważności decyzji Komisji nakładającej grzywnę koszty gwarancji bankowej nie podlegają zwrotowi, wynika z okoliczności, że już poniesione koszty związane z gwarancją bankową, były należne bankom niezależnie od ostatecznego wyniku skargi o stwierdzenie nieważności. Tymczasem powyższe rozumowanie w oczywisty sposób nie ma przełożenia na grunt niniejszej sprawy, gdyż Guardian Europe nie musiałaby ponosić dodatkowych kosztów gwarancji bankowej, gdyby Sąd rozstrzygnął jej skargę w rozsądnym terminie.

- 29 Guardian Europe wnosi do Trybunału o oddalenie argumentów przedstawionych przez wnoszącą odwołanie w sprawie C-447/17 P, dotyczących kwalifikacji decyzji o ustanowieniu gwarancji bankowej jako „decyzji o charakterze ciągłym”, oraz o potwierdzenie oceny przeprowadzonej przez Sąd w pkt 160 zaskarżonego wyroku.
- 30 Guardian Europe dodaje, że zgodnie z prawem państw członkowskich związek przyczynowy zostaje przerwany wyłącznie wskutek zawinonego zachowania osoby poszkodowanej. Tymczasem w niniejszej sprawie nie można uznać, że zachowanie tej spółki było zawinione, ponieważ podejmowała ona działania w celu przyspieszenia postępowania przed Sądem i wielokrotnie kontaktowała się z sekretariatem Sądu w celu uzyskania informacji na temat stanu postępowania.
- 31 Guardian Europe wnosi zatem o oddalenie tego zarzutu.

Ocena Trybunału

- 32 Należy przypomnieć, że – jak Trybunał już podkreślił – przesłanka dotycząca związku przyczynowego przewidziana w art. 340 akapit drugi TFUE wymaga istnienia wystarczająco bezpośredniego związku przyczynowego pomiędzy zachowaniem instytucji Unii a szkodą, związku, którego udowodnienie należy do skarżącego, tak że zarzucane zachowanie powinno być decydującą przyczyną szkody (zob. wyrok z dnia 13 grudnia 2018 r., Unia Europejska/Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 33 A więc w celu ustalenia istnienia bezpośredniego związku przyczynowego pomiędzy zachowaniem zarzucanym Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a podnoszoną szkodą, należy zbadać, czy naruszenie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08 jest decydującą przyczyną powstania szkody wynikającej z zapłaty kosztów gwarancji bankowej w okresie odpowiadającym przekroczeniu tego terminu.
- 34 Należy zauważyć w tym względzie, że w ramach skargi o odszkodowanie wniesionej przeciwko Komisji, zmierzającej w szczególności do otrzymania zwrotu kosztów gwarancji bankowej, które skarżące w pierwszej instancji poniosły w celu doprowadzenia do zawieszenia wykonania decyzji o odzyskaniu odnośnych refundacji, które to decyzje zostały później uchylone, Trybunał orzekł, że gdy decyzja nakazująca zapłatę grzywny przewiduje możliwość ustanowienia gwarancji w celu zabezpieczenia tej płatności, wraz z odsetkami za zwłokę, do czasu rozstrzygnięcia skargi na tę decyzję, szkoda, którą stanowią koszty ustanowienia gwarancji, nie wynika z rzeczonyj decyzji, ale z podjętej przez samego zainteresowanego decyzji o ustanowieniu gwarancji zamiast natychmiastowego wypełnienia obowiązku zapłaty. W tych okolicznościach Trybunał stwierdził, że między zachowaniem zarzucanym Komisji a podnoszoną szkodą nie istnieje żaden bezpośredni związek przyczynowy (zob. podobnie wyrok z dnia 28 lutego 2013 r., Inalca i Cremonini/Komisja, C-460/09 P, EU:C:2013:111, pkt 118, 120).
- 35 W pkt 160 zaskarżonego wyroku Sąd uznał natomiast, że związek między przekroczeniem rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08 a poniesieniem kosztów gwarancji bankowej w trakcie okresu, który odpowiada temu przekroczeniu, nie mógł zostać zerwany z powodu pierwotnej decyzji Guardian Europe o niezapłaceniu bezzwłocznie części grzywny nałożonej w spornej decyzji oraz o ustanowieniu gwarancji bankowej.
- 36 W szczególności, jak wynika ze wspomnianego pkt 160 zaskarżonego wyroku, dwiema okolicznościami, na których Sąd oparł się, dochodząc do wniosku przedstawionego w poprzednim punkcie niniejszego wyroku, są, po pierwsze, okoliczność, że w chwili gdy Guardian Europe wniosła skargę w sprawie T-82/08, oraz w chwili gdy ustanowiła ona gwarancję bankową, nie można było przewidzieć, że rozsądny termin na wydanie orzeczenia zostanie naruszony, w związku z czym spółka ta mogła

zasadnie oczekiwać, iż owa skarga zostanie rozpatrzona w rozsądnym terminie, a po drugie, okoliczność, że przekroczenie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia miało miejsce po podjęciu przez Guardian Europe pierwotnej decyzji o ustanowieniu rzeczonyj gwarancji.

- 37 Jednakże obie te okoliczności nie są właściwe, by móc stwierdzić, że związek przyczynowy pomiędzy naruszeniem rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08 a szkodą poniesioną przez Guardian Europe w wyniku zapłaty kosztów gwarancji bankowej w okresie odpowiadającym przekroczeniu tego terminu nie mógł zostać przerwany decyzją tego przedsiębiorstwa o ustanowieniu rzeczonyj gwarancji (zob. wyrok z dnia 13 grudnia 2018 r., Unia Europejska/Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, pkt 57).
- 38 Byłoby tak bowiem jedynie w wypadku, gdyby utrzymanie gwarancji bankowej miało charakter obowiązkowy, skutkiem czego przedsiębiorstwo, które wniosło skargę na decyzję Komisji nakładającą na nie grzywnę i które postanowiło ustanowić gwarancję bankową, aby nie wykonywać niezwłocznie tej decyzji, nie miało prawa, przed datą wydania wyroku w ramach postępowania wszczętego na podstawie tej skargi, zapłacić rzeczonyj grzywny i wycofać ustanowionej przez nie gwarancji bankowej (zob. wyrok z dnia 13 grudnia 2018 r., Unia Europejska/Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 39 Tymczasem, jak stwierdził już Trybunał, utrzymanie gwarancji bankowej, podobnie jak jej ustanowienie, podlega swobodnej ocenie danego przedsiębiorstwa z punktu widzenia jego interesów finansowych. Zaden bowiem przepis prawa Unii nie uniemożliwia temu przedsiębiorstwu wycofania w każdej chwili ustanowionej przez nie gwarancji bankowej oraz zapłaty nałożonej grzywny, jeżeli ze względu na zmianę okoliczności w porównaniu z okolicznościami istniejącymi w dniu ustanowienia tej gwarancji rzeczonyj przedsiębiorstwo uważa, że takie rozwiązanie jest dla niego bardziej korzystne. Może tak być w szczególności wówczas, gdy przebieg postępowania przed Sądem skłania dane przedsiębiorstwo do wniosku, że wyrok zostanie wydany w terminie późniejszym niż termin przewidywany przez nie pierwotnie i że w związku z tym koszty gwarancji bankowej będą wyższe niż koszty, które owo przedsiębiorstwo pierwotnie przewidywało w chwili ustanowienia tej gwarancji (zob. wyrok z dnia 13 grudnia 2018 r., Unia Europejska/Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, pkt 59 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 40 W niniejszej sprawie, biorąc pod uwagę, że po pierwsze, w dniu 12 lutego 2010 r., czyli dwa lata po wniesieniu skargi w sprawie T-82/08 – jak wynika z ustaleń poczynionych przez Sąd w pkt 133 zaskarżonego wyroku – nawet nie nastąpiło otwarcie procedury ustnej w tej sprawie, a po drugie, że termin, który Guardian Europe sama uznała w skardze w pierwszej instancji za zwykły termin na rozpatrzenie sprawy, takiej jak sprawa T-82/08, wynosi właśnie dwa lata, należy stwierdzić, że najpóźniej w dniu 12 lutego 2010 r. Guardian Europe nie mogła nie być świadoma, że czas trwania postępowania w omawianej sprawie w znacznym stopniu przekroczy pierwotnie zakładany przez nią czas trwania postępowania i że mogła ona ponownie rozważyć celowość utrzymania gwarancji bankowej, mając na względzie dodatkowe koszty, jakie mogłyby się wiązać z jej utrzymaniem.
- 41 W tych okolicznościach naruszenie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08 nie jest decydującą przyczyną szkody poniesionej przez Guardian Europe w wyniku zapłaty kosztów gwarancji bankowej w okresie odpowiadającym przekroczeniu tego terminu. Taka szkoda wynika bowiem z własnej decyzji Guardian Europe o utrzymaniu gwarancji bankowej przez cały czas trwania postępowania w tej sprawie pomimo związanych z tym skutków finansowych (zob. wyrok z dnia 13 grudnia 2018 r., Unia Europejska/Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, pkt 61).
- 42 Z powyższych rozważań wynika, że, uznając, iż istnieje wystarczająco bezpośredni związek przyczynowy między naruszeniem rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08 a stratą poniesioną przez Guardian Europe w wyniku zapłaty kosztów gwarancji bankowej w okresie odpowiadającym przekroczeniu tego terminu, Sąd naruszył prawo przy dokonywaniu wykładni pojęcia „związku przyczynowego”.

- 43 Zarzut ten należy wobec tego uwzględnić, a w rezultacie należy uwzględnić odwołanie w sprawie C-447/17 P i stwierdzić nieważność pkt 1 sentencji zaskarżonego wyroku.

W przedmiocie odwołania wzajemnego w sprawie C-479/17 P

Argumentacja stron

- 44 W jedynym zarzucie podniesionym na poparcie odwołania wzajemnego w sprawie C-479/17 P, które należy przeanalizować przed rozpoznaniem odwołania głównego w tej sprawie, Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wnosząca odwołanie wzajemne, utrzymuje, że oddalając w pkt 65 zaskarżonego wyroku zarzut niedopuszczalności oparty na twierdzeniu, że odszkodowanie za utracone korzyści, którego domaga się Guardian Europe, zniweczyłoby skutki decyzji, która stała się ostateczna, a konkretnie decyzji Komisji z dnia 23 grudnia 2014 r. (zwanej dalej „decyzją z grudnia 2014 r.”), Sąd naruszył prawo.
- 45 Wnosząca odwołanie wzajemne w sprawie C-479/17 P, twierząc, że odsetki, które Komisja zapłaciła Guardian Europe zgodnie z decyzją z grudnia 2014 r., mają na celu naprawienie szkody, jaką spółka ta poniosła w wyniku pozbawienia jej możliwości korzystania z kwoty, którą niesłusznie zapłaciła tytułem grzywny, utrzymuje, że żądanie odszkodowania z tytułu utraconych korzyści podniesione przez Guardian Europe w ostatecznym rozrachunku prowadzi do uzyskania odszkodowania według stopy wyższej niż zastosowana przez Komisję we wspomnianej decyzji.
- 46 Jednakże, aby móc dochodzić wyższej stopy zwrotu z kwoty, którą Guardian Europe nie mogła dysponować wskutek nienależnej zapłaty nałożonej grzywny, spółka ta powinna była wnieść skargę o stwierdzenie nieważności tej decyzji. Wbrew ustaleniom zawartym w pkt 64 zaskarżonego wyroku, żądanie odszkodowawcze ma zatem ten sam cel i skutek co żądanie stwierdzenia nieważności decyzji z grudnia 2014 r.
- 47 W tych okolicznościach Sąd powinien był zastosować zasadę, zgodnie z którą ostateczna decyzja nie może zostać zaskarżona w drodze skargi o odszkodowanie mającej ten sam cel i skutek co skarga o stwierdzenie nieważności, która to zasada wynika z orzecznictwa Trybunału, w szczególności z wyroków: z dnia 15 grudnia 1966 r., Schreckenberg przeciwko Komisji (59/65, EU:C:1966:60), oraz z dnia 14 lutego 1989 r., Bossi/Komisja (346/87, EU:C:1989:59, pkt 31–35), jak również postanowienia z dnia 4 października 2010 r., Ivanov/Komisja (C-532/09 P, niepublikowanego, EU:C:2010:577, pkt 23–25), i w związku z tym odrzucić jako niedopuszczalne żądanie odszkodowawcze wniesione przez Guardian Europe w związku z utratą korzyści, do którego miało dojść.
- 48 Guardian Europe nie zgadza się z argumentami wnoszącej odwołanie wzajemne w sprawie C-479/17 P.

Ocena Trybunału

- 49 Należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem skarga o odszkodowanie, oparta na art. 340 akapit drugi TFUE, została wprowadzona jako autonomiczny środek prawny, odgrywający szczególną rolę w systemie środków zaskarżenia i podlegający wymogom ustanowionym ze względu na jego szczególny cel, skutkiem czego stwierdzenie niedopuszczalności żądania o stwierdzenie nieważności automatycznie nie powoduje niedopuszczalności żądania odszkodowawczego (postanowienie z dnia 21 czerwca 1993 r., Van Parijs i in./Rada i Komisja, C-257/93, EU:C:1993:249, pkt 14 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 50 Niemniej jednak o ile jedna ze stron może działać w drodze skargi o odszkodowanie, nie będąc przy tym zobowiązaną przez jakikolwiek przepis prawa do żądania stwierdzenia nieważności niezgodnego z prawem aktu, który powoduje szkodę, o tyle jednak nie może ona tym sposobem obejść

niedopuszczalności wniosku dotyczącego tej samej niezgodności z prawem i mającego te same cele finansowe (postanowienie prezesa Trybunału z dnia 26 października 1995 r., Pevasa i Inpesca/Komisja, C-199/94 P i C-200/94 P, EU:C:1995:360, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 51 Skargę o odszkodowanie należy więc uznać za niedopuszczalną, jeżeli ma ona w rzeczywistości na celu cofnięcie indywidualnej decyzji, która się uprawomocniła, jeśli skarga ta powodowałaby – w razie jej uwzględnienia – unicestwienie skutków prawnych wspomnianej decyzji. Dzieje się tak w wypadku, gdy skarżący zmierza za pomocą żądania odszkodowawczego do uzyskania skutku identycznego z tym, jaki osiągnąłby, gdyby skarga o stwierdzenie nieważności, której nie złożył we właściwym czasie, została uwzględniona (zob. podobnie postanowienie z dnia 4 października 2010 r., Ivanov/Komisja, C-532/09 P, niepublikowane, EU:C:2010:577, pkt 23, 24 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 52 Należy zbadać, czy – jak podnosi wnosząca odwołanie wzajemne w sprawie C-479/17 P – żądanie odszkodowawcze wniesione przez Guardian Europe na podstawie art. 340 akapit drugi TFUE w celu uzyskania naprawienia szkody w postaci utraty korzyści ma na celu uzyskanie rezultatu identycznego z wynikiem skargi o stwierdzenie nieważności, która została by wniesiona na decyzję z grudnia 2014 r.
- 53 Jak wynika z pkt 24 zaskarżonego wyroku, w skardze o odszkodowanie Guardian Europe wniosła w szczególności o naprawienie szkody, jaką miała ponieść z powodu, po pierwsze, czasu trwania postępowania w sprawie T-82/08, a po drugie, naruszenia zasady równego traktowania, której dopuściła się Komisja w spornej decyzji, oraz w wyroku z dnia 27 września 2012 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494), polegającej na utracie korzyści związanych z różnicą pomiędzy z jednej strony odsetkami zwróconymi przez Komisję w odniesieniu do części kwoty grzywny, która ostatecznie została uznana przez Trybunał za nienależną w wyroku z dnia 12 listopada 2014 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (C-580/12 P, EU:C:2014:2363), a z drugiej strony dochodami, jakie mogłaby osiągnąć, gdyby zamiast zapłacić Komisji kwotę ostatecznie uznaną za nienależną przez Trybunał, skarżąca zainwestowała ją w swoją działalność.
- 54 Ponadto, jak wynika z pkt 54 i 55 zaskarżonego wyroku, w decyzji z grudnia 2014 r. Komisja zwróciła tę część grzywny, która została uznana przez Trybunał za nienależną w wyroku z dnia 12 listopada 2014 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (C-580/12 P, EU:C:2014:2363), i zapłaciła odsetki od tej kwoty w wysokości 988 620 EUR.
- 55 W odniesieniu do tej decyzji należy przypomnieć, że – jak podkreślił już Trybunał – z art. 266 akapit pierwszy TFUE wynika, że instytucja, która wydała uchylony akt, jest obowiązana do podjęcia środków, które zapewnią wykonanie wyroku stwierdzającego nieważność tego aktu. Powoduje to między innymi zapłatę należnych kwot i zwrot nienależnie wypłaconych kwot, a także zapłatę odsetek za zwłokę. W tym kontekście Trybunał uściślił, że zapłata odsetek stanowi środek zapewniający wykonanie wyroku stwierdzającego nieważność w rozumieniu art. 266 akapit pierwszy TFUE, jeśli chodzi o ryczałtowe odszkodowanie za pozbawienie możliwości korzystania z wierzytelności oraz zachęcenie dłużnika do niezwłocznego wykonania wyroku stwierdzającego nieważność (zob. wyrok z dnia 12 lutego 2015 r., Komisja/IPK International, C-336/13 P, EU:C:2015:83, pkt 29, 30).
- 56 W celu ustalenia kwoty odsetek za zwłokę należnych przedsiębiorstwu, które zapłaciło grzywnę nałożoną przez Komisję w następstwie stwierdzenia nieważności tej grzywny, instytucja ta musi zastosować stopę procentową ustaloną w tym celu w rozporządzeniu delegowanym Komisji (UE) nr 1268/2012 z dnia 29 października 2012 r. w sprawie zasad stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii (Dz.U. 2012, L 362, s. 1).

- 57 W związku z tym jeśli kapitał, jakim dysponuje przedsiębiorstwo ukarane przez Komisję, umożliwia mu zapłatę nałożonej grzywny, a grzywna ta zostanie następnie uchylona, szkoda polegająca na pozbawieniu tego przedsiębiorstwa możliwości korzystania z tego kapitału będzie zwykle pokryta przez Komisję odsetkami za zwłokę naliczonymi od kwoty grzywny niesłusznie zapłaconej, obliczonymi zgodnie z rozporządzeniem delegowanym nr 1268/2012 – w niniejszej sprawie 988 620 EUR.
- 58 Nie można jednak wykluczyć, że w szczególnych okolicznościach kwota tych odsetek jest niewystarczająca do zapewnienia pełnego naprawienia szkody poniesionej wskutek pozbawienia przedsiębiorstwa możliwości korzystania z nienależnie zapłaconej kwoty.
- 59 W takich zaś okolicznościach, aby uzyskać naprawienie szkody wynikającej z pozbawienia przedsiębiorstwa możliwości korzystania z kwoty nienależnie zapłaconej niepokrytej przez kwotę odpowiadającą odsetkom za zwłokę zapłaconym przez Komisję, przedsiębiorstwo to powinno wystąpić z żądaniem odszkodowawczym na podstawie art. 340 akapit drugi TFUE.
- 60 Ocena ta znajduje potwierdzenie w art. 266 akapit drugi TFUE, który przewiduje, że zobowiązanie instytucji wydającej akt, którego nieważność stwierdzono, do podjęcia środków, które zapewnią wykonanie wyroku, w tym zapłaty odsetek za zwłokę, nie narusza zobowiązania, jakie może wyniknąć z zastosowania art. 340 TFUE.
- 61 W niniejszej sprawie należy zauważyć, że w skardze o odszkodowanie Guardian Europe nie żąda zwrotu części grzywny uznanej za nienależną w wyroku z dnia 12 listopada 2014 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (C-580/12 P, EU:C:2014:2363), ani zapłaty odsetek od tej kwoty za okres, gdy znajdowała się ona w posiadaniu Komisji, lecz odszkodowania za utracone korzyści, o których mowa w pkt 53 niniejszego wyroku.
- 62 Należy również zauważyć, że jeśli chodzi o odsetki za zwłokę, ewentualne stwierdzenie nieważności decyzji z grudnia 2014 r. nie mogłoby doprowadzić do wypłaty na rzecz Guardian Europe kwoty innej niż kwota odsetek podlegająca zwrotowi przez Komisję zgodnie z rozporządzeniem delegowanym nr 1268/2012.
- 63 Należy zatem stwierdzić, że żądanie odszkodowawcze wniesione przez Guardian Europe na podstawie art. 340 akapit drugi TFUE zmierzające do uzyskania naprawienia szkody w postaci korzyści, jakie spółka ta miała utracić, nie ma na celu uzyskania rezultatu identycznego z wynikiem skargi o stwierdzenie nieważności, która została wniesiona na decyzję z grudnia 2014 r.
- 64 W konsekwencji Sąd słusznie stwierdził w pkt 64 zaskarżonego wyroku, że sformułowane przez Guardian Europe żądanie naprawienia szkody powstałej jej zdaniem w wyniku utraty korzyści nie ma zatem ani takiego samego celu, ani takiego samego skutku jak ewentualna skarga o stwierdzenie nieważności wniesiona w odniesieniu do decyzji z grudnia 2014 r. i nie może w związku z tym zostać uznane za niedopuszczalne z powodu nadużycia proceduralnego.
- 65 W konsekwencji nie można zarzucić Sądowi, że naruszył prawo, gdy w pkt 65 zaskarżonego wyroku oddalił zarzuty niedopuszczalności oparte na tym, że naprawienie szkody, na którą powołuje się skarżąca, unicestwiłoby skutki decyzji, która stała się ostateczna.
- 66 W konsekwencji jedyny zarzut podniesiony na poparcie odwołania wzajemnego w sprawie C-479/17 P należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie odwołania głównego w sprawie C-479/17 P

- 67 Na poparcie odwołania w sprawie C-479/17 P Guardian Europe podnosi sześć zarzutów.

W przedmiocie zarzutu szóstego

Argumentacja stron

- 68 W zarzucie szóstym, który należy zbadać w pierwszej kolejności, Guardian Europe twierdzi, że Sąd naruszył prawo, uznając, że jedynie wyrok wydany przez sąd Unii ostatniej instancji może skutkować powstaniem odpowiedzialności Unii Europejskiej z tytułu naruszenia prawa Unii.
- 69 Zdaniem Guardian Europe orzecznictwo Trybunału nie wyklucza bowiem wyraźnie możliwości, że orzeczenie sądu niższej instancji może prowadzić stanowić podstawę skargi o odszkodowanie z tytułu naruszenia prawa Unii. Zasada ustanowiona w wyroku z dnia 30 września 2003 r., Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513), nie ogranicza się bowiem do sądów orzekających w ostatniej instancji.
- 70 Ponadto, nawet gdyby przyjąć, że jedynie orzeczenie sądu państwa członkowskiego orzekającego w ostatniej instancji może spowodować powstanie odpowiedzialności z tytułu naruszenia prawa Unii, nie wynika z tego, że zasada ta ma zastosowanie również w odniesieniu do Sądu, biorąc pod uwagę różnice między nim a sądami państw członkowskich.
- 71 Ponadto ze względu na to, że Trybunał Sprawiedliwości z definicji nie może dopuścić się w wyroku naruszenia prawa Unii, ocena zawarta w pkt 122 zaskarżonego wyroku skutkowałaby tym, że sądy Unii nigdy nie zostałyby uznane za odpowiedzialne za naruszenie prawa Unii.
- 72 Guardian Europe wreszcie zarzuca Sądowi, że w pkt 124 zaskarżonego wyroku uznał, iż spółka ta nie powoływała się na poważne nieprawidłowości w systemie sądowym, w szczególności o charakterze proceduralnym lub administracyjnym.
- 73 Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, druga strona odwołania głównego w sprawie C-479/17 P, nie zgadza się z argumentami spółki Guardian Europe.

Ocena Trybunału

- 74 W celu dokonania oceny zasadności zarzutu podniesionego przez Guardian Europe w świetle pkt 122 zaskarżonego wyroku należy przypomnieć, że w kontekście zasady odpowiedzialności państwa członkowskiego za szkody wyrządzone jednostkom poprzez naruszenie prawa Unii, które można mu przypisać, Trybunał orzekł, że zasada ta ma również zastosowanie, gdy rozpatrywane naruszenie wynika z orzeczenia sądu tego państwa członkowskiego orzekającego w ostatniej instancji (zob. wyrok z dnia 30 września 2003 r., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, pkt 50).
- 75 Trybunał doszedł do tego wniosku, opierając się w szczególności na kluczowej roli, jaką odgrywa władza sądownicza w ochronie praw jednostek wynikających z przepisów prawa Unii, oraz na okoliczności, że sąd orzekający w ostatniej instancji z definicji stanowi ostatni organ, przed którym mogą one korzystać z praw przyznanych im przez prawo Unii. W tym ostatnim względzie Trybunał podkreślił, że ponieważ naruszenia tych praw w orzeczeniu takiego sądu, które stało się prawomocne, nie można już naprawić, jednostki nie mogą być pozbawione możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności państwa w celu uzyskania w ten sposób sądowej ochrony swoich praw (zob. podobnie wyrok z dnia 30 września 2003 r., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, pkt 33, 34).
- 76 Należy zauważyć, że wbrew temu, co twierdzi Guardian Europe, z orzecznictwa Trybunału jasno wynika, że zasada przywołana w pkt 74 niniejszego wyroku nie ma zastosowania w sytuacji, gdy naruszenie prawa Unii zostaje popełnione przez sąd państwa członkowskiego, który nie orzeka w ostatniej instancji (zob. w tym względzie wyrok z dnia 28 lipca 2016 r., Tomášová, C-168/15, EU:C:2016:602, pkt 36).

- 77 O ile bowiem w braku możliwości wniesienia skargi na orzeczenie wydane przez sąd orzekający w ostatniej instancji skarga o zasądzenie odszkodowania od państwa jest jedynym środkiem prawnym pozwalającym na zagwarantowanie przywrócenia naruszonego prawa i zapewnienie w ten sposób skutecznej ochrony sądowej praw, jakie jednostki wywodzą z porządku prawnego Unii, to nie jest tak w odniesieniu do orzeczeń wydanych przez sądy pierwszej instancji, ponieważ są one zaskarżalne, skutkiem czego naruszenia prawa Unii wynikające z tych ostatnich decyzji mogą zostać skorygowane lub podlegać naprawieniu.
- 78 W konsekwencji, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 110 opinii, wniesienie odwołania do sądu stanowi właściwy sposób naprawienia naruszeń prawa Unii wynikających z orzeczeń wydanych przez sądy krajowe, które nie orzekają w ostatniej instancji.
- 79 Należy zbadać, czy zasada wyłączająca odpowiedzialność państwa członkowskiego za szkody wyrządzone jednostkom w wyniku naruszenia prawa Unii mocą orzeczenia sądu tego państwa członkowskiego, który nie orzeka w ostatniej instancji, może znaleźć zastosowanie w ramach systemu odpowiedzialności Unii przewidzianego w art. 340 akapit drugi TFUE.
- 80 W tym względzie należy zauważyć, że po pierwsze, jak wynika z art. 19 ust. 1 akapit pierwszy TUE, w skład Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, któremu powierzono obowiązek zapewnienia poszanowania prawa w wykładni i stosowaniu traktatów, wchodzi kilka sądów, a mianowicie, Trybunał Sprawiedliwości, Sąd i sądy wyspecjalizowane.
- 81 Po drugie, art. 256 TFUE stanowi, że Sąd jest właściwy do rozpoznawania „w pierwszej instancji” skarg, o których mowa w tym postanowieniu, zaś od orzeczeń wydanych przez ten sąd w przedmiocie tych skarg przysługuje prawo odwołania się do Trybunału. Możliwość odwołania się do Trybunału została przewidziana również w art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.
- 82 Tak więc cechy systemu sądownictwa Unii ustanowionego traktatami w celu zapewnienia kontroli sądowej w ramach porządku prawnego Unii pozwalają, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 112 opinii, na zrównanie Sądu z sądem państwa członkowskiego, który nie orzeka w ostatniej instancji.
- 83 W tych okolicznościach, ponieważ naruszenia prawa Unii wynikające z orzeczeń Sądu, które mogą stać się przedmiotem postępowania odwoławczego przed Trybunałem, mogą zostać skorygowane lub naprawione, jak – stosownie do pkt 123 zaskarżonego wyroku – miało to miejsce w odniesieniu do wyroku z dnia 27 września 2012 r., *Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja* (T-82/08, EU:T:2012:494), należy stwierdzić, że wszczęcie postępowania odwoławczego stanowi właściwy sposób naprawienia naruszeń prawa popełnionych w tych orzeczeniach, zaś zasada przywołana w pkt 79 niniejszego wyroku ma w związku z tym zastosowanie w ramach systemu odpowiedzialności Unii przewidzianego w art. 340 akapit drugi TFUE, w odniesieniu do tych orzeczeń.
- 84 W konsekwencji naruszenia prawa Unii wynikające z orzeczenia wydanego przez Sąd, takiego jak wyrok z dnia 27 września 2012 r., *Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja* (T-82/08, EU:T:2012:494), nie mogą spowodować powstania odpowiedzialności Unii.
- 85 W związku z tym Sąd nie naruszył prawa, orzekając w pkt 122 zaskarżonego wyroku, że odpowiedzialność Unii nie może powstać z powodu treści orzeczenia, które nie zostało wydane przez sąd Unii orzekający w ostatniej instancji i które w związku z tym może stać się przedmiotem odwołania.
- 86 Jeśli chodzi o argument *Guardian Europe*, przedstawiony w pkt 72 niniejszego wyroku, dotyczący oceny Sądu zawartej w pkt 124 zaskarżonego wyroku, to, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 121 opinii, w przeciwieństwie do tego, co twierdzi ta spółka, ze skargi wniesionej do Sądu jasno wynika, że żądanie naprawienia szkód, jakie miał spowodować wyrok z dnia 27 września 2012 r., *Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja* (T-82/08, EU:T:2012:494), opiera się wyłącznie na naruszeniu

przez Sąd orzecznictwa Trybunału w tym wyroku. Nie można zatem zarzucać Sądowi, że w pkt 124 zaskarżonego wyroku uznał, iż argumentacja wnoszącej odwołanie w tym zakresie nie opierała się na istnieniu poważnych nieprawidłowości w systemie sądowym rzutujących na funkcjonowanie sądu Unii.

87 W związku z tym zarzut szósty należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutów pierwszego i czwartego

Argumentacja stron

- 88 W zarzutach pierwszym i czwartym, które należy zbadać łącznie, Guardian Europe zarzuca Sądowi, że w pkt 103 i 153 zaskarżonego wyroku stwierdził, iż spółka ta nie poniosła sama ciężaru związanego z zapłatą grzywny nałożonej na nią przez Komisję i że wobec tego nie miała podstaw, aby twierdzić, iż z powodu naruszenia rozsądnego terminu na wydanie wyroku w sprawie T-82/08, a także z powodu naruszenia zasady równego traktowania w spornej decyzji oraz w wyroku z dnia 27 września 2012 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494), poniosła ona rzeczywistą i pewną szkodę w postaci utraconych korzyści.
- 89 Guardian Europe podnosi w szczególności, że Sąd błędnie zinterpretował pojęcie „przedsiębiorstwa” w rozumieniu prawa Unii. Ze względu na to, że w toku postępowania administracyjnego przed Komisją, które zakończyło się wydaniem spornej decyzji, grupa Guardian zawsze była traktowana jako „jedno przedsiębiorstwo” w rozumieniu prawa Unii, a grzywna nałożona na Guardian Europe została obliczona na podstawie wartości sprzedaży całej grupy Guardian, a nie tylko samej spółki Guardian Europe, grupa Guardian powinna być zostać uznana za „jedno przedsiębiorstwo” również na użytek oceny, w kontekście art. 340 akapit drugi TFUE, szkody wynikającej z naruszenia przez Sąd art. 47 karty oraz naruszenia przez Komisję oraz przez Sąd zasady równego traktowania.
- 90 Guardian Europe uważa również, że oceniając istnienie indywidualnej szkody, jaką miała ponieść, Sąd nie mógł nie wiedzieć o rzeczywistym charakterze powiązań grupy z jej spółkami zależnymi w przypadku jej spółek zależnych, w których miała 100% udziałów.
- 91 Wreszcie Guardian Europe utrzymuje, że Trybunał dysponuje wszystkimi danymi koniecznymi do przyznania jej odszkodowania w celu zrekompensowania jej korzyści utraconych z powodu tych naruszeń.
- 92 Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, nie zgadza się z argumentami Guardian Europe.
- 93 Komisja twierdzi przede wszystkim, że Sąd powinien był uznać żądanie odszkodowawcze oparte na naruszeniu zasady równego traktowania w spornej decyzji za przedawnione. Zdaniem Komisji chodzi tu o kwestię dopuszczalności, a zatem o względy porządku publicznego, które sąd Unii może, a nawet powinien podnieść z urzędu.
- 94 Tytułem żądania ewentualnego Komisja podnosi, że czwarty zarzut odwołania należy odrzucić jako niedopuszczalny, ponieważ żądanie odszkodowawcze oparte na utraconych korzyściach wysunięte przeciwko Komisji stanowi spóźnione zakwestionowanie decyzji dotyczącej zwrotu nadpłaty grzywny zapłaconej tymczasowo.
- 95 Tytułem dalszego żądania ewentualnego Komisja twierdzi, że w każdym razie Sąd nie popełnił żadnego błędu, dochodząc do wniosku, że Guardian Europe nie poniosła szkody wskutek tymczasowej zapłaty grzywny. Wbrew bowiem temu, co twierdzi Guardian Europe, spółka ta nie została potraktowana

w spornej decyzji jako jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu prawa Unii dla celów ustalenia wysokości grzywny. Zdaniem Komisji wyłącznie jednostki posiadające osobowość prawną mogą zostać pociągnięte do odpowiedzialności za naruszenia.

- 96 Wreszcie tytułem kolejnego żądania ewentualnego Komisja uważa, że nawet w razie uwzględnienia argumentów przedstawionych w ramach zarzutu czwartego Guardian Europe nie poniosła szkody w postaci utraconych korzyści ze względu na wystarczająco istotne naruszenie zasady równego traktowania w spornej decyzji. W tym względzie Komisja utrzymuje, że ze względu na to, iż Guardian Europe nie dokonywała sprzedaży wewnętrznej, zastosowanie metody obliczania grzywien obejmującej tę sprzedaż w rzeczywistości doprowadziło jedynie do podwyższenia grzywien nałożonych na innych adresatów.

Ocena Trybunału

- 97 Po pierwsze, w odniesieniu do argumentu Guardian Europe dotyczącego szkody w postaci utraconych korzyści, jaką spółka ta miała ponieść w wyniku naruszenia zasady równego traktowania w wyroku z dnia 27 września 2012 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494), jak wynika z pkt 122–125 zaskarżonego wyroku, Sąd oddalił skargę o odszkodowanie opartą na tym naruszeniu nie na podstawie ustaleń zawartych w pkt 103 i 153 tego wyroku, zgodnie z którymi wnosząca odwołanie nie ponosi sama osobiście ciężaru grzywny nałożonej w spornej decyzji, lecz na tej podstawie, że Unii nie można pociągnąć do odpowiedzialności na podstawie orzeczenia sądowego, które nie zostało wydane przez sąd Unii orzekający w ostatecznej instancji. Wynika z tego, że argumentacja ta opiera się na błędnej interpretacji zaskarżonego wyroku, a zatem jest pozbawiona podstaw, tym bardziej że, jak wynika z pkt 84 niniejszego wyroku, Sąd w każdym razie słusznie orzekł, że takie naruszenie nie może powodować powstania odpowiedzialności Unii na podstawie art. 340 akapit drugi TFUE.
- 98 Po drugie, należy zauważyć, że jak wynika z pkt 93 i 94 niniejszego wyroku, w odpowiedzi na odwołanie Komisja kwestionuje oddalenie przez Sąd, w pkt 46 i 65 zaskarżonego wyroku, zarzutów niedopuszczalności opartych, z jednej strony, na przedawnieniu roszczenia o odszkodowanie za szkodę majątkową, jaką miała ponieść w związku z naruszeniem zasady równego traktowania w spornej decyzji, a z drugiej strony, na tym, że naprawienie szkody w postaci utraconych korzyści wynikającej z tego naruszenia zniweczyłoby skutki prawne decyzji z grudnia 2014 r. Zdaniem Komisji owe zarzuty niedopuszczalności mają charakter bezwzględnych przeszkód procesowych i powinny być w związku z tym podniesione przez Trybunał z urzędu.
- 99 W tym względzie, z jednej strony, w odniesieniu do zarzutu niedopuszczalności opartego na przedawnieniu tego żądania należy przypomnieć, że Trybunał orzekł już, iż przedawnienie stanowi przeszkodę procesową, która – w odróżnieniu od terminów procesowych – nie jest bezwzględna, lecz powoduje wygaśnięcie roszczenia odszkodowawczego wyłącznie na wniosek strony pozwanej (wyrok z dnia 8 listopada 2012 r., Evropaïki Dynamiki/Komisja, C-469/11 P, EU:C:2012:705, pkt 54), zaś przestrzeganie terminu przedawnienia nie może być przez sąd Unii badane z urzędu, lecz musi zostać podniesione przez zainteresowaną stronę (wyrok z dnia 14 czerwca 2016 r., Marchiani/Parlament, C-566/14 P, EU:C:2016:437, pkt 94 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 100 Należy zatem stwierdzić, że jeżeli Komisja chciała, by Trybunał stwierdził nieważność pkt 46 zaskarżonego wyroku, w którym oddalił ten zarzut niedopuszczalności, powinna była wnieść w tym celu odwołanie wzajemne, jak wynika z art. 174, 176 i 178 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem.
- 101 Z drugiej strony, w odniesieniu do zarzutu niedopuszczalności opartego na tym, że żądanie odszkodowawcze za utracone korzyści wynikające z naruszenia zasady równego traktowania w spornej decyzji unicestwiłoby skutki prawne decyzji z grudnia 2014 r., nie przesądzając kwestii, czy ten zarzut

- niedopuszczalności może zostać podniesiony przez Trybunał z urzędu, należy zauważyć, że argumentacja Komisji sprowadza się do zarzucenia Sądowi tego samego naruszenia prawa, którego dotyczył jedyny zarzut podniesiony na poparcie odwołania wzajemnego w sprawie C-479/17 P, wniesionego przez Unię Europejską, reprezentowaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Tymczasem, jak wskazano w pkt 66 niniejszego wyroku, zarzut ten został oddalony jako bezzasadny.
- 102 Po trzecie, w odniesieniu do argumentacji spółki Guardian Europe, zgodnie z którą w pkt 103 i 153 zaskarżonego wyroku Sąd błędnie zinterpretował pojęcie „przedsiębiorstwa” w rozumieniu prawa Unii, należy przypomnieć, że Trybunał orzekł już, iż autorzy traktatów postanowili posłużyć się pojęciem „przedsiębiorstwa”, a nie pojęciem „spółki” czy „osoby prawnej”, którymi posłużono się w art. 54 TFUE, w celu określenia sprawcy naruszenia prawa konkurencji, który może zostać ukarany na podstawie art. 101 lub 102 TFUE (wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., Schindler Holding i in./Komisja, C-501/11 P, EU:C:2013:522, pkt 102).
- 103 Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału, prawo konkurencji Unii dotyczy działalności przedsiębiorstw, a pojęcie „przedsiębiorstwa” obejmuje każdy podmiot wykonujący działalność gospodarczą, niezależnie od jego statusu prawnego i sposobu jego finansowania (wyrok z dnia 27 kwietnia 2017 r., Akzo Nobel i in./Komisja, C-516/15 P, EU:C:2017:314, pkt 47 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 104 Trybunał wyjaśnił też, że pojęcie „przedsiębiorstwa” w tym kontekście należy rozumieć jako oznaczające jednostkę gospodarczą, nawet jeśli z prawnego punktu widzenia jednostka ta składa się z kilku osób fizycznych lub prawnych (wyrok z dnia 27 kwietnia 2017 r., Akzo Nobel i in./Komisja, C-516/15 P, EU:C:2017:314, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 105 Pojęcie „przedsiębiorstwa” w rozumieniu wyjaśnionym w poprzednim punkcie niniejszego wyroku jest więc w szczególności używane w celu realizacji właściwych przepisów prawa konkurencji Unii, a w szczególności do celów wskazania sprawcy naruszenia art. 101 i 102 TFUE.
- 106 Pojęcie to nie ma natomiast zastosowania w ramach skargi o odszkodowanie opartej na art. 340 akapit drugi TFUE. Jak bowiem wskazał rzecznik generalny w pkt 73 opinii, taka skarga stanowi powództwo oparte na prawie powszechnym, regulowane przez ogólne przepisy procesowe, podporządkowane w niniejszym przypadku zasadom wywodzącym się z prawa spółek, które są niezależne od logiki, jaką rządzą się przepisy dotyczące odpowiedzialności w prawie antymonopolowym.
- 107 Sąd w pkt 103 i 153 zaskarżonego wyroku nie zinterpretował zatem błędnie pojęcia „przedsiębiorstwa” w rozumieniu prawa Unii.
- 108 Po czwarte, co się tyczy krytyki wysuniętej przez Guardian Europe, w świetle rzeczywistego charakteru jej stosunków z jej spółkami zależnymi, stwierdzenie dokonane przez Sąd w pkt 103 i 153 zaskarżonego wyroku, zgodnie z którym spółka ta sama nie ponosiła osobiście ciężaru związanego z zapłatą grzywny, należy przypomnieć na wstępie, że w przypadku gdy strona powołuje się na prawo do odszkodowania, powinna ona w szczególności wykazać, że szkoda, której naprawienia żąda, została jej wyrządzona bezpośrednio.
- 109 W niniejszej sprawie, jeśli chodzi o szkodę podnoszoną przez Guardian Europe z tytułu utraconych korzyści, należy przypomnieć, że – jak wynika z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał – bezsporne jest, że z jednej strony część wynoszącej 148 000 000 EUR grzywny, która została nałożona solidarnie na Guardian Europe i jej spółkę dominującą, czyli 111 000 000 EUR, została natychmiast zapłacona Komisji w marcu 2008 r., zaś pozostała kwota 37 000 000 EUR została pokryta gwarancją bankową, oraz że z drugiej strony w lipcu 2013 r. umowa gwarancji została wypowiedziana, zaś na konto Komisji wpłynęła kwota 48 263 003 EUR, odpowiadająca kwocie grzywny pozostałej do zapłaty wraz z odsetkami.

- 110 Bezsporne jest też, że w konsekwencji wyroku z dnia 12 listopada 2014 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (C-580/12 P, EU:C:2014:2363), którym w szczególności obniżono tę grzywnę do kwoty 103 600 000 EUR, z której zarówno kwota 7 400 000 EUR stanowiąca nadwyżkę w stosunku do początkowej kwoty 111 000 000 EUR obniżonej przez Trybunał, jak i kwota 48 263 003 EUR wypłacona Komisji w związku z unieważnieniem gwarancji bankowej, a więc łącznie 55 663 003 EUR, okazały się nienależne.
- 111 W tym kontekście w ramach żądania naprawienia szkody, jaką Guardian Europe miała ponieść z powodu naruszenia zasady równego traktowania przed Sądem, Guardian Europe dochodzi odszkodowania w kwocie 9 292 000 EUR z tytułu korzyści, jakie miała utracić w okresie od marca 2008 r., czyli daty zapłaty kwoty 111 000 000 EUR, do dnia 12 listopada 2014 r., czyli daty wydania przez Trybunał wyroku zmniejszającego wysokość nałożonej na nią grzywny. Utracone korzyści mają w szczególności wynikać z różnicy między z jednej strony odsetkami zwróconymi przez Komisję w następstwie obniżenia grzywny przez Trybunał, a z drugiej strony dochodami, które Guardian Europe mogła uzyskać w rozpatrywanym okresie, gdyby zamiast zapłacić nienależną kwotę 55 663 003 EUR, zainwestowała tę kwotę w swoją działalność.
- 112 Ponadto w ramach żądania naprawienia szkody, jaką Guardian Europe miała ponieść z powodu naruszenia przez Sąd rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08, Guardian Europe zażądała odszkodowania w kwocie 1 671 000 EUR z tytułu korzyści, jakie miała utracić w okresie od dnia 12 lutego 2010 r., kiedy to jej zdaniem wyrok w sprawie T-82/08 powinien być zostać wydany, a dniem 27 września 2012 r., czyli dniem wydania wyroku kończącego tę sprawę, z powodu naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w tej sprawie. Utracone korzyści mają w szczególności wynikać z różnicy między z jednej strony częścią odsetek zwróconych przez Komisję w następstwie obniżenia grzywny przez Trybunał, a z drugiej strony dochodami, które Guardian Europe mogła uzyskać w rozpatrywanym okresie, gdyby zamiast bezzwłocznie zapłacić nienależną kwotę 7 400 000 EUR, zainwestowała tę kwotę w swoją działalność.
- 113 Jednakże, jak wynika z ustaleń Sądu, w pkt 100–102 zaskarżonego wyroku w odniesieniu z jednej strony do kwoty 111 000 000 EUR zapłaconej Komisji w marcu 2008 r., kwota 20 000 000 EUR została zapłacona przez Guardian Industries. W odniesieniu do pozostałej kwoty 91 000 000 EUR, mimo że została ona zapłacona na rzecz Komisji przez Guardian Europe, faktem pozostaje, że zgodnie z kilkoma porozumieniami zawartymi między Guardian Europe a jej siedmioma spółkami zależnymi z księgowego i finansowego punktu widzenia to właśnie te ostatnie od dnia 31 grudnia 2007 r. pokryły część grzywny nałożonej przez Komisję odpowiadającą wspomnianej kwocie 91 000 000 EUR, zgodnie z podziałem wynikającym z tych porozumień. Z drugiej strony, jeśli chodzi o kwotę 48 263 003 EUR, która została zapłacona w lipcu 2013 r., każda z siedmiu spółek zależnych Guardian Europe zapłaciła Komisji część tej kwoty.
- 114 Z powyższego wynika, że nienależna kwota 55 663 003 EUR, w tym kwota 7 400 000 EUR zapłacona Komisji w marcu 2008 r., została faktycznie zapłacona nie przez spółkę Guardian Europe, lecz częściowo przez jej siedem spółek zależnych, a częściowo przez spółkę Guardian Industries, co ponadto nie jest kwestionowane przez Guardian Europe.
- 115 Należy jednak wziąć pod uwagę fakt, że – jak podkreśla Guardian Europe w swoich uwagach przedstawionych przed Trybunałem, jak też wcześniej przed Sądem – spółki te należały do niej w 100%. W tych okolicznościach, jak wskazał w istocie rzecznik generalny w pkt 79 opinii, zubożenie wspomnianych spółek zależnych w następstwie zapłaty przedmiotowej grzywny stanowi w istocie szkodę majątkową poniesioną przez spółkę, od której są one całkowicie zależne. Biorąc pod uwagę tę okoliczność, Sąd nie mógł, nie naruszając prawa, wyciągnąć wniosku z faktu, że spółki zależne Guardian Europe uiszczyły tę grzywnę, i stwierdzić, że spółka ta nie poniosła sama ciężaru związanego z zapłatą grzywny ani też że nie mogła ona z tego powodu domagać się odszkodowania za utracone korzyści, o których mowa w pkt 111 i 112 niniejszego wyroku.

- 116 Niemniej jednak owo naruszenie prawa nie może podważyć oddalenia przez Sąd żądań odszkodowawczych przedstawionych przez spółkę Guardian Europe z tytułu utraconych korzyści. Spółka ta może bowiem skutecznie podnosić, że sama poniosła rzeczywistą i pewną szkodę polegającą na utracie korzyści w związku z brakiem możliwości zainwestowania w jej działalność kwot nienależnie zapłaconych Komisji przez jej siedem spółek zależnych oraz przez spółkę Guardian Industries tylko w zakresie, w jakim wykaże, że gdyby owe przedsiębiorstwa dysponowały tymi kwotami, zainwestowałyby je w działalność spółki Guardian Europe.
- 117 Tymczasem Guardian Europe nie przedstawiła żadnego dowodu pozwalającego na ustalenie takiej okoliczności, gdyż spółka ta ograniczyła się do twierdzenia, że zapłata grzywny przez jej spółki zależne i Guardian Industries doprowadziła do zmniejszenia jej zasobów, co miało wpływ na jej działalność w Europie.
- 118 Z powyższego wynika zatem, że Sąd słusznie oddalił wnioski o odszkodowanie z tytułu wspomnianych utraconych korzyści.
- 119 W konsekwencji zarzuty pierwszy i czwarty należy oddalić.

W przedmiocie zarzutu drugiego

- 120 W ramach zarzutu drugiego Guardian Europe twierdzi, że przyznając jej jedynie 82% kwoty żądanej przez nią z tytułu kosztów gwarancji bankowej zapłaconych po upływie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08 ze względu na to, że spółka dominująca spółki Guardian Europe, to jest spółka Guardian Industries, zapłaciła 18% tej kwoty, Sąd błędnie zinterpretował pojęcie „przedsiębiorstwa” w rozumieniu prawa Unii i przeinaczył dowody przedstawione przez Guardian Europe.
- 121 Zważywszy, że ten zarzut odnosi się do kwoty odszkodowania przyznanego przez Sąd z tytułu szkody majątkowej powstałej w wyniku poniesienia przez Guardian Europe kosztów gwarancji bankowej w okresie odpowiadającym przekroczeniu rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08 i że – jak wynika z pkt 43 niniejszego wyroku – pkt 1 sentencji zaskarżonego wyroku został uchylony, nie ma już potrzeby badania tego zarzutu.

W przedmiocie zarzutów trzeciego i piątego

Argumentacja stron

- 122 W ramach zarzutów trzeciego i piątego, które należy zbadać łącznie, Guardian Europe zarzuca Sądowi, że naruszył prawo, oddalając żądanie naprawienia krzywdy w związku z naruszeniem jej dobrego imienia wynikającym z naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08, a także w związku z naruszeniem zasady równego traktowania w spornej decyzji oraz w wyroku z dnia 27 września 2012 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494), opierając się z jednej strony na braku dowodów na podnoszoną krzywdę, a z drugiej strony na tym, że wszelkie naruszenia dobrego imienia wynikające z tych naruszeń zostały wystarczająco naprawione poprzez stwierdzenie naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08, a także stwierdzenie przez Trybunał nieważności spornej decyzji i obniżenie kwoty grzywny.
- 123 Guardian Europe podkreśla, że prawo do naprawienia krzywdy wprost wynika z celu ustanowionego w art. 47 karty prawa do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie oraz że orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dopuszcza istnienie domniemania, że przewlekłość postępowania powoduje powstanie krzywdy.

- 124 Ponadto spółka Guardian Europe podnosi, że okoliczność, iż grzywna, która została na nią nałożona przez Komisję w spornej decyzji, była najwyższa, sprawiała wrażenie, że spółka ta była głównym uczestnikiem kartelu, w który wymierzona była ta decyzja, mimo że była najmniejszym producentem i że jej uczestnictwo w tym kartelu trwało najkrócej, które to wrażenie zostało skorygowane dopiero wtedy, gdy Trybunał w swoim wyroku z dnia 12 listopada 2014 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (C-580/12 P, EU:C:2014:2363), zmniejszył kwotę grzywny nałożonej na Guardian Europe do drugiej z kolei najniższej kwoty, z uwagi na naruszenie przez Komisję zasady niedyskryminacji.
- 125 Tak więc „względny stopień uczestnictwa” spółki Guardian Europe w naruszeniu został utrzymany na nieproporcjonalnie wysokim poziomie przez zbyt długi okres, co powinno umożliwić jej dochodzenie zadośćuczynienia bez konieczności przedstawienia jakiegokolwiek dodatkowego dowodu w tym względzie.
- 126 Wreszcie zdaniem Guardian Europe ani stwierdzenie naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia, ani stwierdzenie nieważności spornej decyzji i obniżenie grzywny orzeczone przez Trybunał nie stanowią stosownego naprawienia naruszenia jej dobrego imienia, które utrzymywało się aż do tego stwierdzenia i stwierdzenia nieważności.
- 127 W tym względzie Guardian Europe przypomina, że grzywny nakładane przez Komisję na przedsiębiorstwa, które naruszają reguły prawa konkurencji Unii, są publikowane, w związku z czym dostają się do wiadomości uczestników rynku, w tym konsumentów. Guardian Europe niesłusznie była zatem postrzegana w spornym okresie za głównego uczestnika kartelu, w który wymierzona była sporna decyzja.
- 128 W tych okolicznościach Guardian Europe uważa, że jedyną właściwą rekompensatą w niniejszej sprawie jest zadośćuczynienie obliczone jako odsetek przypadającej na nią grzywny, stosownie do orzeczenia Sądu w wyroku z dnia 16 czerwca 2011 r., Bavaria/Komisja (T-235/07, EU:T:2011:283, pkt 342, 343).
- 129 Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, nie zgadza się z argumentami Guardian Europe.
- 130 Komisja, opierając się w szczególności na wyroku z dnia 28 lutego 2013 r., Inalca i Cremonini/Komisja (C-460/09 P, EU:C:2013:111, pkt 99), podnosi, że żądanie zadośćuczynienia z powodu domniemanego naruszenia dobrego imienia Guardian Europe wynikającego ze spornej decyzji uległo przedawnieniu, ponieważ takie naruszenie nie ma charakteru ciągłego a jego znamiona zostały w całości wyczerpane w dniu przyjęcia tej decyzji.
- 131 Tytułem żądania ewentualnego Komisja utrzymuje, że argumenty Guardian Europe są bezzasadne.

Ocena Trybunału

- 132 Po pierwsze, w odniesieniu do argumentu Guardian Europe dotyczącego szkody w postaci utraconych korzyści, jaką spółka ta miała ponieść w wyniku naruszenia zasady równego traktowania w wyroku z dnia 27 września 2012 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494), jak wynika z pkt 122–125 zaskarżonego wyroku, Sąd oddalił skargę o odszkodowanie opartą na tym domniemanym naruszeniu nie na podstawie braku dowodów podnoszonej krzywdy lub okoliczności, że jakiegokolwiek naruszenie dobrego imienia wnoszącej odwołanie zostało wystarczająco naprawione, lecz na tej podstawie, że Unii nie można pociągnąć do odpowiedzialności na podstawie orzeczenia sądowego, które nie zostało wydane przez sąd Unii orzekający w ostatecznej instancji. Wynika z tego, że argumentacja ta opiera się na błędnej interpretacji zaskarżonego wyroku, a zatem jest pozbawiona

podstaw, tym bardziej że, jak wynika z pkt 84 niniejszego wyroku, Sąd w każdym razie słusznie orzekł, że takie naruszenie nie może powodować powstania odpowiedzialności Unii na podstawie art. 340 akapit drugi TFUE.

- 133 Po drugie, jeśli chodzi o argument Komisji dotyczący przedawnienia roszczenia o naprawienie podnoszonego przez Guardian Europe naruszenia jej dobrego imienia wynikającego z naruszenia zasady równego traktowania, którego dopuściła się Komisja w spornej decyzji, ponieważ, jak wynika z orzecznictwa przypomnianego w pkt 99 niniejszego wyroku, nie ma potrzeby badania z urzędu, czy wniosek taki jest zgodny z terminem przedawnienia, któremu podlega, argument ten powinien być stanowić przedmiot odwołania wzajemnego Komisji, jak wymaga tego pkt 174, 176 i 178 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem.
- 134 Po trzecie, Guardian Europe kwestionuje powody, które doprowadziły Sąd w pkt 115 i 148 zaskarżonego wyroku do oddalenia żądania naprawienia domniemanego naruszenia jej dobrego imienia, wynikającego z naruszenia zasady równego traktowania, którego dopuściła się Komisja w spornej decyzji, a także z naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08, a mianowicie, po pierwsze, że nie wykazała ona, iż naruszenia te mogły zaszkodzić jej dobremu imieniu, jak stwierdzono w pkt 113 i 145 zaskarżonego wyroku, a po drugie, że zakładając, iż naruszenia te naruszyły dobre imię spółki Guardian Europe, stwierdzenie naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08, a także stwierdzenie nieważności spornej decyzji oraz obniżenie przez Trybunał kwoty nałożonej grzywny są wystarczające do naprawienia podnoszonej krzywdy, jak stwierdzono w pkt 114 i 146 zaskarżonego wyroku.
- 135 W pierwszej kolejności w odniesieniu do powodów przedstawionych w pkt 113 i 145 zaskarżonego wyroku należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, po pierwsze, każda szkoda, o której naprawienie wnosi się w ramach skargi dotyczącej odpowiedzialności pozaumownej Unii na podstawie art. 340 akapit drugi TFUE, powinna być rzeczywista i pewna. Po drugie, aby mogła powstać pozaumowna odpowiedzialność Unii, szkoda powinna wynikać w sposób wystarczająco bezpośredni z zachowania zarzucanego instytucjom. W każdych okolicznościach to do strony podnoszącej odpowiedzialność pozaumowną Unii należy przedstawienie jednoznacznych dowodów zarówno na istnienie, jak i na zakres szkody, na którą się powołuje, a także na istnienie wystarczająco bezpośredniego związku przyczynowego między zachowaniem danej instytucji a podnoszoną szkodą (wyrok z dnia 30 maja 2017 r., Safa Nicu Sepahan/Rada, C-45/15 P, EU:C:2017:402, pkt 61, 62 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 136 Wynika z tego, że argumentacja spółki Guardian Europe, zgodnie z którą w niniejszym przypadku istniało domniemanie istnienia podnoszonej krzywdy, zwalniające ją z obowiązku przedstawienia jakichkolwiek dowodów w tym zakresie, jest pozbawiona podstaw.
- 137 Należy też przypomnieć, że z utrwalonego orzecznictwa wynika, że to wyłącznie Sąd jest właściwy do ustalenia i oceny okoliczności faktycznych, a także, co do zasady, do zbadania dowodów, które dopuścił on na poparcie tych okoliczności. Jeśli zatem dowody te uzyskano w prawidłowy sposób, przy poszanowaniu ogólnych zasad prawa i wymogów proceduralnych dotyczących ciężaru dowodu i postępowania dowodowego, wyłącznie do Sądu należy ocena, jaką wagę należy przywiązywać do przedstawionych mu dowodów. Dlatego z wyłączeniem przypadków przeinaczenia tych dowodów ocena ta nie stanowi zagadnienia prawnego, które jako takie poddane jest kontroli Trybunału. Ponadto takie przeinaczenie musi w oczywisty sposób wynikać z akt sprawy, bez konieczności dokonywania nowej oceny faktów i dowodów (wyrok z dnia 16 czerwca 2016 r., Evonik Degussa i AlzChem/Komisja, C-155/14 P, EU:C:2016:446, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 138 W niniejszym przypadku w pkt 112 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że argumentacja spółki Guardian Europe, zgodnie z którą sporna decyzja stworzyła mylne wrażenie co do roli odegranej przez to przedsiębiorstwo w kartelu szkła płaskiego, nie została poparta dowodami, które wykazałyby, że ze względu na swoją wagę naruszenie zasady równego traktowania, którego dopuszczono się w tej decyzji, mogło mieć wpływ na jej dobre imię, poza wpływem związanym z jej udziałem w kartelu.
- 139 Ponadto w pkt 144 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że argumentacja Guardian Europe, zgodnie z którą na skutek naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08 Guardian Europe była postrzegana przez dłuższy czas jako szczególnie odpowiedzialna za omawiane naruszenie, nie została poparta dowodami, które wykazywałyby, że ze względu na swą wagę naruszenie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia mogło – poza wpływem spowodowanym sporną decyzją – mieć wpływ na dobre imię tej spółki.
- 140 Należy zaznaczyć, że Guardian Europe nie wykazała ani nawet nie twierdziła, iż ocena zawarta w pkt 112 i 144 zaskarżonego wyroku opierała się na przeinaczeniu dowodów.
- 141 W tych okolicznościach Sąd słusznie orzekł w pkt 113 i 145 zaskarżonego wyroku, że Guardian Europe nie wykazała, iż naruszenie zasady równego traktowania, którego dopuszczono się w spornej decyzji, a także naruszenie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08, mogły naruszyć jego dobre imię, i w pkt 115 i 148 zaskarżonego wyroku odrzucił w związku z tym wnioski o naprawienie szkody przedstawione na tej podstawie.
- 142 W drugiej kolejności, jeśli chodzi o uzasadnienie przedstawione w pkt 114 i 146 zaskarżonego wyroku, z samego brzmienia tych punktów uzasadnienia wynika jasno, że uzasadnienie to jest zbyt ogólne, gdyż powody przedstawione w pkt 113 i 145 zaskarżonego wyroku są wystarczające do oddalenia wniosków o naprawienie zarzucanego naruszenia dobrego imienia, na które powoływała się Guardian Europe.
- 143 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału, jeżeli jeden z powodów przyjętych przez Sąd jest wystarczający dla uzasadnienia sentencji jego wyroku, wady, którymi może być dotknięty inny powód, również wskazany w omawianym wyroku, są w każdym razie bez wpływu na tę sentencję, a zatem zarzut, na który się powołuje, jest nieistotny dla sprawy i należy go oddalić (wyrok z dnia 29 kwietnia 2004 r., Komisja/CAS Succhi di Frutta, C-496/99 P, EU:C:2004:236, pkt 68 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 144 W konsekwencji zarzuty trzeci i piąty należy oddalić jako częściowo nieistotne dla sprawy i częściowo bezzasadne.

W przedmiocie skargi wniesionej do Sądu

- 145 Zgodnie z art. 61 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jeżeli odwołanie jest zasadne, Trybunał uchyla orzeczenie Sądu. Może on wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, jeśli stan postępowania na to pozwala, lub skierować sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd.
- 146 W niniejszej sprawie, mając na uwadze, że należy uwzględnić odwołanie w sprawie C-447/17 P oraz że należy stwierdzić nieważność pkt 1 sentencji zaskarżonego wyroku, Trybunał uważa, iż należy wydać ostateczne orzeczenie w przedmiocie skargi o odszkodowanie wniesionej przez Guardian Europe w zakresie, w jakim zmierza ona do uzyskania naprawienia szkody wynikłej z zapłacenia kosztów gwarancji bankowej po upływie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08.
- 147 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem powstanie pozaumownej odpowiedzialności Unii w rozumieniu art. 340 akapit drugi TFUE zależy od łącznego spełnienia przesłanek dotyczących bezprawności zachowania zarzucanego instytucjom Unii,

rzeczywistości szkody oraz istnienia związku przyczynowego pomiędzy tym zachowaniem a podniesioną szkodą (wyrok z dnia 20 września 2016 r., Ledra Advertising i in./Komisja i EBC, od C-8/15 P do C-10/15 P, EU:C:2016:701, pkt 64 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 148 Jak już przypomniał Trybunał, jeżeli jedna z tych przesłanek nie jest spełniona, skargę należy w całości oddalić, bez konieczności badania pozostałych przesłanek powstania odpowiedzialności pozaumownej Unii (wyrok z dnia 14 października 1999 r., Atlanta/Wspólnota Europejska, C-104/97 P, EU:C:1999:498, pkt 65 i przytoczone tam orzecznictwo). Ponadto sąd Unii nie jest zobowiązany do zbadania tych przesłanek w określonym porządku (wyrok z dnia 18 marca 2010 r., Trubowest Handel i Makarov/Rada i Komisja, C-419/08 P, EU:C:2010:147, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 149 Ze względów wskazanych w pkt 32–41 niniejszego wyroku skargę o odszkodowanie wniesioną do Sądu przez Guardian Europe w zakresie, w jakim zmierza ona do uzyskania odszkodowania w wysokości 936 000 EUR z tytułu szkody majątkowej, jaką spółka ta miała ponieść w związku z zapłatą kosztów gwarancji bankowej po upływie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie T-82/08, należy oddalić.

W przedmiocie kosztów

- 150 Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest zasadne i to sam Trybunał wydaje orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, rozstrzyga on o kosztach.
- 151 Zgodnie z art. 138 § 1 tego regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 wspomnianego regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrująca sprawę.
- 152 Ponieważ Unia Europejska, reprezentowana zarówno przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jak i Komisję, wniosła o obciążenie spółki Guardian Europe kosztami postępowania, a ta przegrała sprawę, zarówno w ramach odwołania w sprawie C-447/17 P, jak i w ramach odwołania głównego w sprawie C-479/17 P, należy obciążyć ją własnymi kosztami, jak również wszystkimi kosztami poniesionymi przez Unię Europejską, reprezentowaną i przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, i przez Komisję Europejską, zarówno w pierwszej instancji, jak i w ramach obu tych postępowań odwoławczych.
- 153 Ponadto ponieważ spółka Guardian Europe wniosła o obciążenie Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a jedyny zarzut tego ostatniego został oddalony w ramach odwołania wzajemnego w sprawie C-479/17 P, należy obciążyć go własnymi kosztami, jak również wszystkimi kosztami poniesionymi przez Guardian Europe w ramach tego odwołania wzajemnego.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) Punkt 1 sentencji wyroku Sądu Unii Europejskiej z dnia 7 czerwca 2017 r., Guardian Europe/Unia Europejska (T-673/15, EU:T:2017:377), zostaje uchylony.**
- 2) Odwołanie główne w sprawie C-479/17 P wniesione przez Guardian Europe Sàrl zostaje oddalone.**
- 3) Odwołanie wzajemne w sprawie C-479/17 P wniesione przez Unię Europejską, reprezentowaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zostaje oddalone.**

- 4) Skarga o odszkodowanie wniesiona przez Guardian Europe Sàrl w zakresie, w jakim zmierza ona do uzyskania odszkodowania w kwocie 936 000 EUR z tytułu szkody majątkowej, jaką spółka ta miała ponieść w związku z zapłatą kosztów gwarancji bankowej po upływie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawie, w której wydano wyrok z dnia 27 września 2012 r., Guardian Europe/Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494), zostaje oddalona.
- 5) Guardian Europe Sàrl pokrywa własne koszty oraz wszystkie koszty poniesione przez Unię Europejską, reprezentowaną i przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, i przez Komisję Europejską, zarówno w pierwszej instancji, jak i w ramach odwołania w sprawie C-447/17 P oraz w ramach odwołania głównego w sprawie C-479/17 P.
- 6) Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, pokrywa własne koszty oraz wszystkie koszty poniesione przez Guardian Europe Sàrl w ramach odwołania wzajemnego w sprawie C-479/17 P.

Podpisy